

ТУРЦИЯ – ЕНЕРГИЙНИЯТ ТЕРМИНАЛ НА ЕВРОПА ?

Проф. д-р Нина Дюлгерова

Откриването на 18 ноември 2007 г. на газопровода между Турция и Гърция актуализира дискусиите около несекващите проекти и варианти за нови транспортни коридори, ориентирани към решаване на енергийните проблеми на Европа. Засилващата се зависимост от руския нефт и газ подгръзва търсенията на държавите от Европейския съюз на диверсификационни пътища за излизане от задънената улица. Все по-важна става ролята на транзитните държави.

В засилващата се битка за енергийно, а оттам и на политическо предимство Балканите, респективно България, заемат основно място. Нещо повече, очертаващите се перспективи за изграждането на транспортни коридори, които чрез Бургас до Александрополис, Вльора, или чрез „Синия поток” ще изпращат руския и централноазиатския нефт и газ към Централна и Западна Европа, повишават амбициите на балканския политически и икономически елит. През последните две години последователно от Атина, Анкара и все още плахо от София се изказват мнения за превръщането на всяка една от тях в енергиен терминал за Европа, което би променило ролята ѝ в регионалното и глобалното пространство.

Най-активно в тази посока работи Анкара. Разположена на границата на региони, притежаващи 3/4 от световните резерви на нефт и природен газ, Турция се явява естествен природен енергиен мост между основните страни-купувачи и страни-потребители на енергоресурси.

Разработената от Външното министерство на Турция програма е официално обявена през март 2006 г. във Виена на среща между турския министър на външните работи и представители на ЕС (Великобритания, Франция и Германия). Според този план експортът на газ ще се осъществява по 6 магистрала, а нефта – по три. Предвижда се построяването на нефтопровода Самсун-Джейхан, който да допълни двата действащи нефтопровода от Ирак в Турция и Транскавказката магистрала Баку-Тбилиси-Джейхан.

Енергоносителите за Европа се предполага да се доставят от Русия, Казахстан, Туркменистан, Азербайджан, Египет и Ирак. В рамките на реализацията на стратегията на Турция се планира обединяване на идващите в страната нефто- и газопроводи и превръщането на средиземноморското пристанище Джейхан в международен енергиен терминал. Очакванията са чрез него ежегодно да преминават около 200 млн. тона нефт. Проектът за превръщането на Джейхан в „турския Ротердам” се оценява на 10 млрд. долара.

През октомври 2006 г. турският министър-председател вече много ясно и точно конкретизира турската енергийна стратегия. Целта е Турция е:

- ✓ да се превърне в транзитна страна за транспортиране на енергоресурсите по коридорите Изток-Запад и Север-Юг, а терминалът в Джейхан да се превърне в междудържавно енергийно търговско пристанище;

- ✓ след реализацията на проектите „Син поток” и Баку-Тбилиси-Джейхан да се осъществи проектът за нефтопровода Самсун-Джейхан, който да заобикаля Проливите, за газопровода Баку-Тбилиси-Ерзерум за газа от местонаходището „Шах Дениз”, както и за транскаспийския газопровод;
- ✓ под ръководството на турското правителство тези проекти да превърнат Турция в основния енергиен коридор. Следващата задача е осъществяването на енергийния коридор „Изток-Запад”, известен още като „пътя на коприната”.
- ✓ заедно с тези маршрути по газопроводите „Набуко” и Турция-Гърция-Италия природният газ от страните от Каспийския басейн и Близкия Изток да се превърне в четвъртия алтернативен източник за доставки на природен газ в европейските държави. Това обстоятелство превръща енергийното сътрудничество със страните от Каспийския басейн във външнополитически приоритет.

Амбициозните планове на Анкара са в унисон със сложните и многопластови стратегии на ЕС и САЩ. Тези турски амбиции се явяват своеобразен спасителен пояс за Европа, която ще може в значителна степен да покрие своите потребности от енергоносители и да намали зависимостта си от руския нефт и газ. По прогнози на експерти за десет години обемът на експорта на енергоносители чрез турската територия ще нараснат до 7-8% годишно.

Европа ще се съобразява най-вече с доставчиците. На първо място това ще е Турция като най-важен транзитен коридор, Азербайджан като доставчик на газ от Шах Дениз и Казахстан, на който се възлагат най-големи надежди в бъдеще.

От значение е фактът, че газопроводът между Турция и Гърция е първото трасе за доставка на каспийски природен газ за Европа, заобикалящо Русия и Близкия изток. Неслучайно турският премиер Ердоган заявява, че това е още една крачка към превръщането на Турция в транзитен център между Азия и Европа.

Присъствието на американския министър на енергетиката Самюел Бодман и на президента на Азербайджан Илхам Алиев на церемонията на откриването на газопровода е сериозно доказателство за значението му като част от плана за диверсификационните енергийни пътища на ЕС и САЩ. Бодман също подчертава, че „този уникален проект е първата връзка между Азербайджан и каспийските газови доставчици от Централна Азия с европейските потребители”,

Това е първият, след откритото през 2006 г. трасе Баку-Джейхан, транспортен коридор, който от проекция се превръща в реалност. Всеки един от обсъжданите, но нереализирани проекти, не променя съществущата енергийна схема, в която водещ елемент е руският. Доколкото Турция ще осъществи своите енергийни амбиции зависи от ЕС, САЩ, не без значение е позицията на Русия, но не на последно място и на България и Гърция.